

національно-культурних наративів. Це можуть бути студентські відеоблоги про українських митців, онлайн-виставки та віртуальні галереї, цифрові плакати, буктрейлери, музичні кавери на патріотичні пісні, створення навчального контенту для соцмереж. Залучення молоді до творчого опанування цифрового простору як майданчика для культурного спротиву й репрезентації України світу є важливим ресурсом національно-патріотичного виховання.

Війна різко загострює потребу в психологічній підтримці здобувачів мистецької освіти, які переживають травматичний досвід втрат, розлуки, переміщення. У цьому контексті шляхом реалізації патріотичного спрямування мистецької освіти стає створення безпечного, емпатійного освітнього середовища, де мистецтво виконує також терапевтичну функцію – дозволяє проговорити страхи, гнів, біль, перетворивши їх на образи, музику, рух. Такий досвід допомагає не лише зняти напругу, а й усвідомити цінність спільності, взаємопідтримки, віри в Україну, що виступає фундаментом справжнього, а не декларативного патріотизму [2, с. 49].

Отже, шляхи реалізації національно-патріотичного спрямування сучасної мистецької освіти охоплюють цілісне оновлення змісту, форм і середовища навчання: від переорієнтації навчальних програм на український культурно-історичний контекст до запровадження проєктної, волонтерської, рефлексивної діяльності, розвитку медіакультури та забезпечення психологічної підтримки здобувачів освіти. Реалізація цих напрямів дає змогу перетворити мистецьку освіту на простір, де формується нове покоління митців і педагогів, здатних не лише професійно творити, а й відповідально репрезентувати та захищати Україну в глобальному культурному просторі.

Список використаних джерел:

1. Коваленко Т. Професійно-ціннісне становлення особистості в навчальному процесі. *Український науковий журнал*. 2022. 3(1), 22-30.
2. Сидоренко А. Освіта в умовах змін: нові реалії вищої школи. *Освітні інновації*. 2023. 12(6), 47-53.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2025-2.37>

Омельченко А.І.

кандидат педагогічних наук, доцент
Вінницький державний педагогічний
Університет імені Михайла Коцюбинського

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Анотація. У статті розглянуто теоретико-методологічні основи педагогічної майстерності як важливого чинника розвитку сучасної системи вищої освіти. Проаналізовано етапи формування педагогічної майстерності здобувачів вищої освіти у процесі фахової підготовки спеціальності А4 Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво) та визначені провідні тенденції сучасної мистецько-педагогічної освіти.

Ключові слова: музично-педагогічна освіта, педагогічна майстерність, професіоналізм вчителя, інноваційна педагогічна діяльність вчителя музичного мистецтва.

Abstract. The article examines the theoretical and methodological foundations of pedagogical mastery as an important factor in the development of the modern system of higher education. The stages of forming pedagogical mastery among higher education students in the course of professional training in specialty A4 Secondary Education (Art. Musical Art) are analyzed, and the leading trends in contemporary art and pedagogical education are identified.

Keywords: music and pedagogical education, pedagogical mastery, teacher professionalism, innovative pedagogical activity of the music art teacher.

Розвиток вищої музично-педагогічної освіти України в європейському контексті потребує посилення уваги до якості фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, які б відповідали потребам сучасної Нової української школи. Реалізація цього стратегічного завдання неможлива без модернізації освітнього процесу.

Теоретико-методологічні основи педагогічної майстерності як важливого чинника розвитку сучасної системи вищої освіти викладено у працях М. П. Вовк, С. У. Гончаренка, І. А. Зязюна, О. П. Рудницької, О.П. Щолокової та ін.

Професіоналізм педагога – це сукупність психофізіологічних, психічних та особистісних змін, які відбуваються в людині у процесі оволодіння знаннями та довготривалої діяльності, що забезпечують якісно новий, вищий рівень вирішення складних професійних завдань. Педагогічний професіоналізм - уміння вчителя мислити та діяти професійно. Охоплює набір професійних властивостей та якостей особистості вчителя, що відповідають вимогам учительської професії; володіння необхідними засобами, що забезпечують не тільки педагогічний вплив на вихованця, але і взаємодію, співробітництво та співтворчість з ним.

Формування педагогічної майстерності здобувачів вищої освіти у процесі фахової підготовки спеціальності А4 Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво) потребує чіткої організації, планування, системи й керівництва (обсяг завдань, типи завдань, методичні рекомендації щодо їх виконання, аналіз передбачуваних труднощів, облік, перевірка та оцінювання виконаних робіт), що сприяє підвищенню якості освітнього процесу, а результатом стає покращення якості знань здобувачів вищої освіти.

Науковці І. Зязюн, В. Семиченко визначають наступні рівні оволодіння педагогічною майстерністю:

1. Елементарний рівень. У вчителя наявні лише окремі якості професійної діяльності. Найчастіше - це володіння знаннями для виконання педагогічної дії, володіння предметом викладання тощо.

2. Базовий рівень. Учитель володіє основами педагогічної майстерності: педагогічні дії мають гуманістичну орієнтацію, стосунки з учнями й колегами розвиваються на позитивній основі, добре засвоєно предмет викладання, методично впевнено та самостійно організовано освітній процес на уроці.

3. Досконалий рівень. Характеризується чіткою спрямованістю дій учителя, їх високою якістю, діалогічною взаємодією у спілкуванні. Педагог самостійно планує й організовує свою діяльність на тривалий проміжок часу, маючи головним завданням розвиток особистості учня.

4. Творчий рівень. Характеризується ініціативністю і творчим підходом до організації професійної діяльності. Вчитель самостійно конструює оригінальні педагогічно доцільні прийоми взаємодії.

Об'єктивний аналіз діяльності у плані педагогічної майстерності показує, що дані характеристики можна розглядати у трьох площинах:

1) професіоналізм, що передбачає наявність знань про теоретичні основи педагогічної діяльності, її базові засади (ним володіє випускник вищої школи);

2) власне педагогічна майстерність, пов'язана із початком викладацької діяльності. В процесі викладацької діяльності інтенсивно і цілеспрямовано відбувається професійне зростання педагога. Ефективність цього процесу залежить від установки на самоосвіту і самовиховання, від наявності відповідної програми, оволодіння педагогічним досвідом досвідчених колег, систематичного підвищення кваліфікації (семінари, курси, тренінги, майстер-класи, науково-методичні конференції тощо). Поступово рівень педагогічної діяльності викладача зростає, він оволодіває новими педагогічними технологіями, підвищується його психолого-педагогічна культура, розвиваються педагогічні здібності, якості і властивості, збагачується методичний арсенал. Даний рівень визначається постійним прагненням до творчості, до пошуку нових педагогічних засобів, методів, технологій, створенням власних прийомів та методик.

3) найвищий ступінь педагогічної майстерності - педагогічне новаторство. Учитель-новатор вносить принципово нові ідеї у навчально-виховний процес, розробляє нові методичні системи, створює власні персональні технології та ефективно втілює їх у педагогічному процесі.

Інноваційність є характерною тенденцією сучасної освіти, яка визначає її відкритість до нового, випереджувальний характер відносно інших галузей людської діяльності.

Інновації в освіті розуміють як цілеспрямований процес часткових змін, що ведуть до модифікацій мети, змісту, методів, форм навчання й виховання, адаптації процесу навчання до нових вимог [2, с. 158]. Вони є суттєвим діяльним елементом розвитку освіти взагалі, реалізації конкретних завдань в освітньому процесі.

На основі інноваційної педагогічної діяльності здійснюється складний процес переходу від парадигми когнітивно-просвітницької до гуманістичної системи освіти. Таким чином, інновації самі по собі не виникають, вони є результатом наукових пошуків та педагогічного досвіду окремих учителів і

У контексті глобальних трансформацій у сфері освіти мистецько-педагогічна підготовка в Україні переживає період активного оновлення та переосмислення своїх цілей, змісту і методів. Вона спрямована на формування нового типу вчителя мистецтва – творчої, компетентної, духовно багатой особистості, здатної інтегрувати мистецький, педагогічний та цифровий досвід у професійну діяльність.

Однією з провідних тенденцій розвитку мистецько-педагогічної освіти є гуманістична орієнтація навчального процесу. Вона ґрунтується на визнанні унікальності кожного здобувача, підтримці його творчої індивідуальності, розвитку емоційної сфери та духовних цінностей.

Другою важливою тенденцією виступає інтеграція мистецтв. Сучасні освітні програми базуються на синтезі різних видів мистецтв – музичного, образотворчого, хореографічного, театрального – що дає змогу формувати цілісне художнє сприйняття світу. Такий підхід підтримується у працях Л. Василевської-Скупої, Н. Кравцової, Л. Масол, О. Олексюк, Г. Падалки, О. Рудницької, І. Швець, які наголошують на необхідності міждисциплінарної інтеграції як умови розвитку творчого мислення майбутнього вчителя.

Адже, «результативність професійної підготовки залежить від міждисциплінарної інтеграції – цілеспрямованого посилення міждисциплінарних зв'язків навчальних дисциплін, в яких має бути збережена теоретична і практична цілісність» [2, с. 55].

Важливе місце посідає цифровізація мистецької освіти, що стала невід'ємним чинником її модернізації. Використання платформ Moodle, Zoom, Google Classroom, а також інтерактивних інструментів (Padlet, Canva, Soundtrap, Chrome Music Lab тощо) сприяє реалізації нових форм навчання -

дистанційного, змішаного, проектно-орієнтованого. Цифрові технології не лише розширюють доступ до мистецьких ресурсів, а й змінюють саму логіку викладання, роблячи її більш інтерактивною та індивідуалізованою.

Не менш значущою є євроінтеграційна тенденція мистецько-педагогічної освіти України. Вона проявляється у впровадженні стандартів Європейського простору вищої освіти (ESHE), участі закладів мистецької освіти у міжнародних програмах (Erasmus+, Creative Europe, Tempus), розширенні академічної мобільності студентів і викладачів.

Окремої уваги заслуговує ціннісно-культурна орієнтація мистецької педагогіки, що передбачає формування у майбутнього вчителя національної ідентичності, шанобливого ставлення до українських мистецьких традицій, водночас – відкритості до культурного різноманіття світу.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що сучасна мистецько-педагогічна освіта в Україні розвивається у напрямі інтеграції традицій і новацій, поєднуючи духовно-культурні засади з інноваційними підходами до навчання. Основними її тенденціями є гуманізація, цифровізація, інтеграція мистецтв, професіоналізація, європейська орієнтація та культуротворчий розвиток особистості. Саме ці вектори визначають обличчя сучасного вчителя мистецтва – творчого, компетентного, креативного фахівця нового покоління. Отже, «важливим питанням сучасної вітчизняної освіти є соціальне замовлення на фахівців, підготовлених до самостійного розв'язання проблем колективного культуротворення, з почуттям причетності до своєї країни, народу, людства в цілому. Саме майбутній учитель музики має усвідомлювати свою місію транслятора культурного потенціалу суверенної України. Він покликаний послідовно виховувати, плекати духовний світ дітей, крок за кроком будувати храм їх музичної культури» [1, с. 152].

Список використаних джерел:

1. Василевська-Скупа Л.П. Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва : монографія. 2014. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 208 с.
2. Василевська-Скупа Л.П., Кравцова Н.Є., Швець І.Б. Міждисциплінарна інтеграція як важливий чинник професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти. 2023. Вип. 29, С. 50-57.
3. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії. Чернівці: Рута, 2008. 256 с.
4. Масол Л. М. Мистецька освіта: теорія і практика. К.: Ліра-К, 2015. 280 с.
5. Олексюк О. М. Професійна підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва. К.: КНУКіМ, 2014. 256 с.
6. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). К.: Освіта України, 2008. 274 с.
7. Рудницька О. П. Мистецтво у розвитку особистості. К.: Либідь, 2005. 256 с.